

יסורים ממרקים

1. כל סבוכי-הדעות שבבני-אדם וכל הסתירות הפנימיות שכל יחיד סובל בדעותיו באים רק מפני הערפלים המצויים במחשבה על-דבר המשג האלהי, שהוא ים-שאיין-לו-סוף וכל המחשבות בלון, בין המעשיות ובין העיוניות, ממנו הן נובעות ואליו הן שבות.
2. תמיד צריך לזכור את המחשבה, שתהיה ברוחה בלא סיגים של דמיונות פוזבים, של פחדי שוא, של תכונות רעות, של העדרים וחסרונות. אמונת אלהים מאשרת את בני האדם רק כפי אותה המדה שהגדלה האלהית נחקרת ונלמדת מאותו החלק החשוב שלהם שהוא ראוי לכך. אז מאירה הנשמה מאור העליון על-ידי הדבקה באהבה ודעה שלמה לחיי-החיים, וכל ההרגשות, הדעות והמעשים מתעדנים. כפי גדל הזכונ של יסוד-היסודות הזה בתוכיות הנפש, כן תגדל ביותר הפעלה שתפעל גם הדבקות האלהית שברגש ושבחנתפעלות הלב לנהל את כל מהלך החיים בארח ישרה.
3. עקר האמונה היא בגדלת שלמות אין-סוף. שכל מה שנכנס בתוך הלב הרי זה ניצוץ בטל לגמרי לגבי מה שראוי להיות משער, ומה שראוי להיות משער אינו עולה כלל בסוג של בטול לגבי מה שהוא באמת. אם אומרים על-דבר הטוב או על-דבר החסד, המשפט, הגבורה, התפארת, וכל מה שהוא חיים ופאר החיים, או על-דבר האמונה והאלהות, – הכל הוא מה שהנשמה כוספת במקוריותה למעלה מן הכל. גם כל השמות והכנויים, בין העבריים ובין הלועזיים, אינם נותנים כפי-אם ניצוץ קטן וכהה מאור הצפון, שהנשמה שוקקת לו ואומרת לו: "אלהים". כל הגדרה באלהות מביאה לידי כפייה, ההגדרה היא אליליות רוחנית, אפלו הגדרת השכל והרצון ואפלו האלהות עצמה ושם אלהים הגדרה היא, ומבלעדי הידיעה העליונה שכל אלה אינם כפי-אם הזרחות ניצוציות ממה שלמעלה מהגדרה היו גם הם מביאים לידי כפייה. ובאנשים שנעתקו לגמרי מהדעה המקורית הזאת מביאים הם באמת לידי כפייה גסה. אם הפרת הלב קרועה ממקורה זה הרי היא מתדלדלת ואין לה שום ערך, ואין תקנה שתהיה מאירה בצורה חיה, כפי-אם על-פי הקשור בהארת האמונה, שהיא הארה כללית למעלה מכל ערכים ובזה היא מבססת את הערכים כלם. העניינים שחוץ מזו של גדלת אין סוף, שהם הסברות להגיע על-ידן למקור האמונה, הנם בגדר "איברין דמלקא"²⁸, ויש מהם בגדר "לבושין דמלקא"²⁹. ומאן דבזע לבושין דמלקא גם הוא מרים יד ומתחייב בנפשו, ומכל-מקום צריכים לבאר בהדרגה את ההבדלים שבין עקר האמונה ובין הסברותיה, וגם בין ההסברות עצמן – את חלופי המדרגות שבהן.
4. השממון של המחשבה ממעוט הלמוד והידיעה מביא את האדם לחשב הרבה במהות האלהות. וכל מה שיהיה יותר משקע בבערות של מחשבת עזות נוראה וסכלות אימה זאת, יחשב שבזה הוא מתקרב אל הידיעה האלהית הרמה, ששמע תמיד שכל גדולי הנפש שבעולם עורגים אליה. בהצבר הרגל כזה במשך כמה דורות מתארגנים מתוך כך הבלי-שוא רבים, שתוצאותם רשעות רבות ונוראות, עד שאפלו האדם הפרטי אובד את חילו החמרי והרוחני מרב צרה ואפלה. את המעצור היותר גדול ברוח האדם, בבאו לכלל דעת, מביא מה שהמחשבה האלהית היא קבועה בצורה מיחדת וידועה אצל בני-אדם, מפני ההרגל והדמיון הילדותי. זהו ניצוץ מהפגם של עשית פסל ויתמונה³⁰, שתמיד אנו צריכים להזהר בו הרבה מאד, וביותר בתקופת דעת יותר בהירה.
5. כל הצרות שבעולם, ביחוד הצרות הרוחניות: תוגה, קצר-רוח, בחילת-חיים, יאוש, שבאמת הן הן הצרות העקריות של האדם, אף הן אינן באות כפי-אם מפני חסר-דעה להסתכל הסתכלות בהירה בגאות ד'. ההכנעה מפני האלהות, שהיא דבר טבעי בכל נברא, בכל הויה שפרטיות מתגלה בקרבה, להתבטל בפני הכללות וקל-וחמר בפני מקור ההויה של הכללות, שהוא חש בו עליונות של אין-קץ לגבי הכלליות, – לא צער ודכדוך יש בה, כפי-אם ענג וקוממיות, שלטון וגבורה פנימית מעטרת בכל יפי. כשמתפתחת ההפכה הזאת של גאות ד' בקרב הנשמה בכל דרכיה היא מרצה את

החיים בשעבודם הטבעי, ממלאים נחת וחיים לפי אותה המדה שהפרט מכיר את גדל הכלל והדר מקורו, וכל העז וההוד שבמחזות המציאות הולך ומתעלה, מתכלל ומתאדר, על-ידי הקטנתה של הנשמה לפני יוצרה. ההקטנה הטבעית הזאת מצמיחה גדלות אדירה, שלטון של הוד-מלכות ונהורא מעליא, המשחקת בכל עת בענג עדנת מציאותה ועליזה בחלקה ההולך ומתרחב, הולך ומתגדל עד אין חקר, אין קץ, עד תאות גבעת עולם. אבל מתי היא טבעית? כשגדלת האלהות מצטיירת יפה בתוך הנשמה, בצורה של דעה טהורה, של שכל מתעלה מכל מהות ושל דמיון עשוי בטוב החיים ממלא בכל הוד ותפארת גדלה, שאז נתבעת ההתבטלות מכל זויות הנשמה, מכל כלויותיה ופרטיותיה.

6. לרגלי המניעה הכללית של הלמוד הרוחני בענינים האלהיים הולך משג האלהות ונחשך, מאין עבודה שכלית והרגשית מטהרה. עם זה הפחד החיצוני והאמונה הטבעית והשעבוד של ההכנעה נשארים בלבבות רבים בתור השפעת ירשה מאותן התקופות, שהדעה וההרגשה האלהית היתה מאירה בהן בעזה, עד שהיתה ראויה מצד גדלה לשעבד אליה את כל הנפשות. וכיון שנקדת-התוך של ההכרה האלהית עמומה היא הרי המהות האלהית כלולה בהמון, וגם ביחידים שהם ראויים להיות למאירי דרך להם, רק בתור כח תקיף שאין להמלט ממנו והכרח הוא להשתעבד אליו. כשבאים להשתעבד לעבודת-אלהים על-פי המצב הריקן הזה, של הציור האפל המלא תהו-נבוה שמתהוה ברעיון כשחושבים על-דבר אלהים בלא השפלה ובלא תורה, יראה תפאה הנתוקה ממקורה, שהוא יראה עלאה³¹, האדם הולך ומאבד את זהר עולמו על-ידי מה שהוא מקשר את עצמו לקטנות המחין. אין גאות-אלהים מתגלה אז בתוך הנפש כי-אם שפלות דמיונות פרועים, המצירים תכונה של איזו מציאות בדויה מטשטשת, מדלדלת וקצופה, שמבהלת את כל מאמין בה ומדכאת את רוחו, מטמטמת את הלב ומונעת את עדינות-הנפש של האדם מלהתגבר, ועוקרת את הזיו האלהי שבנשמתו. ואף אם יאמר כל היום כלו שאמונה זו היא בד' אחד היא מלה ריקה שאין הנשמה יודעת ממנה כלום, וכל עדין-רוח מכרח הוא להסיח את דעתו ממנה, וזאת היא הכפירה שבעקבא דמשיחא כשאזלו מים מני ים³² הדעת האלהית בכנסת-ישראל – ובעולם כלו.

7. ההתישבות הנפשית הגסה, על-דבר מציאות התכן האלהי בעצם המלים והאותיות בלבדן, זאת היא שמחפירה את האנושיות, והכפירה באה כעין צעקה מעצמת מכאובים לגאל את האדם מבאר צרה נכריה³³ זו, להעלותו מחשכת האותיות והפתגמים למאור הרעיון והרגש, עד שהיא מוצאת מקום לעמד גם במרכז המוסריות. יש לכפירה זכות-הקיום הארעי, מפני שהיא צריכה לעפל את הזהמא שנתדבקה באמונה מאפס דעת ועבודה. זוהי כל תעודתה במציאות – להסיר את הצורות המיוחדות מהמחשבה המהותית של כל החיים ושרש כל המחשבות כלו. כשנמשך המצב הזה משך של דורות מכרחת הכפירה לצאת בצורה תרבותית לעקר את זכר אלהים ואת כל המוסדים של עבודת-אלהים, אבל לאיזו עקירה מכוננת ההשגחה העליונה? לעקירת הסיגים שהם רק חוצצים בין האדם ובין אור אלהי אמת, ועל משואות החרבות שהכפירה מחרבת תבנה דעת-אלהים הנשגבה את היכלה. כדי לטהר את האויר מזהמת החצפה והרשעה של המחשבה במהות האלהות, – הצצה המביאה לידי עבודה זרה³⁴, – באה הכפירה המחלטת, שגם היא אינה טובה מהראשונה אבל מתנגדת לה תכלית נגוד. מתוך ההתנגשות של שני ההפכים האלה תעזר האנושיות³⁵ עזר גדול להתקרב לדעת ד' ידיעה מאירה, המקרבתה לאשרה הזמני והנצחי. במקום המחשבה השוממה של ההתפרצות אל מהות האלהות תבוא בלבבו מחשבה בהירה של המוסר הטהור והגבורה העליונה, המתנוצצים מאור האלהי וקשורים תמיד במקורו, שהיא מתנה לאדם את דרכי החיים ומציגתו באור ד'. הרוח החזק יבוא מארבע רוחות³⁶ ויקים בסערותו בעל-כרחם את הקבורים בקברי- החלחלה של האלהיות הדמיונית החולנית: "וידעתם כי אני ד' בפתחי את קברותיכם", "והעליתי אתכם מקברותיכם עמי והבאתי אתכם אל אדמת ישראל"³⁷. יטהר רוח-הפרצים של הכפירה את כל הסחי שנתקבץ בשטח התחתון של רוח האמונה, ומתוך-כך יטהרו השמים ויראה האור הבהיר שבתכונת האמונה העליונה, שהיא שירת העולם ואמת העולם.

מי שמפיר את התוך שבכפירה מצד זה מוצח הוא את דבשה ומחזירה לשרש-קדשתה, ומסתכל בהוד הקרח הנורא 38 – כפר שמים 39.

8. כשממצים את עמק-דינה של המרידה והכפירה, האומרת לזנח טוב המנחל מאבות בשביל איזה חזון-לב חדש, שהוא באמת רעיון-תשובה כללי המכה גלים, מוצאים את הצד הטוב שבה, שהוא הגרעין הכללי של התשובה מכל שפלות ומכל קלקול, ומתוך-כך באים גם לשוב מהקלקלה הגדולה שיש בהריסה עצמה, ואז שבים אל ד' באמת וגאלה באה לעולם. תקון-העולם, שיצא ממקורם של ישראל, הוא האידאל של התשובה. כל זמן שהאדם קובע לו בתכסיס-חניו על פי מדה קבועה, לא יוכל לצאת מידי החסרונות שבשכל, במדות ובמעשה, ואיכה זה ישתלם אפיו? לכן חלילה להתרגל להיות הכח העקרי בהנהגת החיים, הכלליים והפרטיים, ולעולם צריך האדם היחיד, וכן החברה כלה, להיות מתקן את עצמו ומרפא את שבריו הרוחניים והמעשיים. כל חדושי-החיים וכל השאלות המהפכות את סדרי העולם כדי להטיבו, הנם אך ארחות של תשובה, ותמיד צריכה התשובה להיות עומדת בראש הפסגה של סלם ההשלמה האנושית.

9. מתקופה לתקופה הולכת ומתבררת התערבת של אמונת-היחוד הטהורה עם מחשבי ההגשמה, ובכל פעם שחלק ידוע מההגשמה נופל – נדמה כאלו האמונה נופלת, ואחר-כך מתגלה שלא נפלה האמונה כי-אם נתבררה. בימים האחרונים לשיבת הרוח האנושי אל ספירת האמונה הברה נופלת קלפת ההגשמה האחרונה הדקה, שהיא יחש המציאות בכללות אל האלהות⁴⁰, שבאמת כל מה שאנו מגדירים ב"מציאות" הוא מפלג מהאלהות בערך בלתי-נערך. צלליה של שלילה זו דומים הם לכפירה, מה שבאמת היא המעלה היותר עליונה שבאמונה כשהיא מתבררת יפה, ומתרגל הרוח להקשיב את קשב האמונה על-פי המעשים ועל-פי ההשפעות, הופעות ההנהגה והופעות התורה והמוסר, – הדעת שהאלהות משפעת את המציאות וממילא היא למעלה מהמציאות, וחוזרת הכפירה הדמיונית המטהרת מטמאתה למרומי האמונה היותר טהורה⁴¹. ואמנם צריכה היא שלילת- המציאות הזאת, החוזרת למקור כל ההנויות ואיתנויות היותר תמציתית של הדר כל המציאות, בינה מהדורת שבכל יום צריך להעלות אותה למקור טהרתה.

10. אמנם נפגמת היא האמונה על-ידי בטולה של התורה העליונה, המביאה להפכת גדלת אלהים, השלמות העליונה שאין לה סוף וערך, ואינה נותנת את הפרי הטוב שהיא צריכה לתת, אינה מרוממת את הנשמות בגלוי משפלותן, ובוזיה ומחלליה מתרבים. אבל אמונת ישראל נעוצה היא באין-סוף, שהוא למעלה מכל תכן של אמונה, ומתוך כך נחשבת באמת אמונת ישראל לאידאל של האמונה, ואמונת העתיד, "אהיה אשר אהיה"⁴², הגבוה באין-ערך מתכן של אמונה בהנהגה הרבה מדרגות במורד יורד הוא הציור הרוחני, עד כדי להקראות בשם אמונת ישראל בעצם בתור אמונה ממש ולא בתור האידאל האמוני. באמונה עצמה חל הפגם של הכפירה, אבל באידאל האמוני אין פגם הכפירה מגיע כלל. הוא למעלה ממשג הכפירה כשם שהוא למעלה ממשג האמונה. הכפירה אין לה אידאל אמתי, "אל אחר איסתרס ולא עבד פירין"⁴³, היאוש והתהו אינם נותנים מאומה, ועל-כן אין מקום לאידאל הפוך מהאידאל של האמונה, אף-על-פי שיש ענין של הפוך והקבלה לעמת גוף האמונה: "שער החמשים"⁴⁴ האידאל האמוני, שגם אצל משה היה לאידאל, שלא נתן לו, איננו במציאות בקלפה. והשפעתו של שער-החמשים הזה, של אידאל-האמונה, נותנת היא חיים עליונים לכל השערים בלם ומכניעה את קלפת הכפירה חסרת האידאל מפני קדשת האמונה הקשורה באידאל נצחי, "כי עמך מקור חיים"⁴⁵.

11. למראה זעזועי האורות כמו אלה חושבים שהאמונה נופלת, שהעולם מתהפך, ובאמת הצללים נדים וזזים, בורחים ומסתלקים לפנות מקום לאור. הכרח הוא כדי לשוב לבצרון של האמונה שתשוב לתחיה בתוך כל נשמה, להתעורר התעוררות חזקה להרמת דעת אלהים בכל רחבה

ועמקה, להתעסק בארחות השכל היותר גנוז, שבו עולים למעלה מכל הגדרה. כי כשם שאולת וחלשה היא להסיח דעת ולסגר עין מהגלוי, מהיפי והעז שבחיי המציאות המוחשית, כך טפשות היא לנער את השכל מן הנטיה אל הנסתר שבמעמקי הנשמה, שאי-אפשר מבלעד-זה להכיר כל נשגב, כל מה שהוא למעלה בחיים ובהנהגה מהחושיים המטמטמים שלנו, שנאטמו מרב טמאה וצרה. ודוקא בזה מתמלאה הנשמה חיים מלאים בדעת וכשרון, ועל-ידי מעמיקים כאלה מתמלא העולם אורה וטל-תחיה, מעורר נרדמים ומחיה מתים. הצדיקים היותר מעלים, הגבורים והחכמים היותר שלמים בדעת-אלהים שבבני-אדם, יתחזקו מאד להגביר את תשוקת חקר גדלת ד' בכל הדרכים, השכליים והמוסריים. אז תשוב האמונה לאיתנה, תלך ותתרומם ותצא מאפלתה לאור גדול ותהי למקור-חיים לכל הנשמות היותר גבוהות ועדינות שבעולם, כמו שהוא בטבע האמתי שלה, וממילא ישוב אליה כבוד ויקרה גם בכל השדרות האנושיות כלן. בישאל זהו עגן-ההצלה של האמה בעת כזאת – להשיב לה את יקר האמונה האלהית הטהורה, שהיא כל יסוד-חיה.

12. אבל דוקא כשהאורות מזדעזעים ומכחם הפלים חושבים להשבר צריך אמוץ אדיר, להודיע שאמנם אין האותיות, התבות, העבדות, גופן של אורות⁴⁶, אבל פלים הם, איברים של גויה חיה, הנושאת בתוכה את הוד הנשמה, ואוי-אוי למי שמסלק מהם גם את הערך של פלים, מי שמבער את הקדש של האותיות, התבות, המעשים והציורים, גם מתחום שלהם. אלים ישאר בלעדס באין הנה, נדהם בלא ציור מחשבי פנימי ורצוץ פלו מאפס כח מעשי, סחוף בזרמים שוממים, המשממים את פלו, את גופו ונפשו, רוחו ונשמתו.

13. רוממו את האמונה, העלו את הרעיון, והבו גדל לחיים הממשיים שעל-פי ההתלבשות של האורה העליונה בציור המשכל, הלבוש בכח הדמיון ובאוצר חיי המעשה, עבודת החיים התורה והמצנה כלה.

28 זהר יתרו פה. [ותיקוני-זהר תיקון ל].

29 זהר בהר קי.

30 ע' זהר נשא קכז: , תיקוני-זהר תיקון סו [דף צז:] וביאור הגר"א [דף קיג].

31 ע' זהר הקדמה יא: -יב.

32 זהר בא מב:

33 על-פי משלי כג, כז.

34 ע' [בפירוש] תפארת-ישראל חגיגה פרק ב משנה א אות ה.

35 ע' ישועות-משיחו [לר"י אברבנאל] חלק ב פרק ה "שבהיות האדם בלתי נוטה אל אמונה מהאמונות משולל מכולן יקבל יותר בנקלה האמונה האמתית".

36 יחזקאל לו, ט.

37 יחזקאל לו, יב-יג.

38 יחזקאל א, כב.

39 על-פי איוב לח, כט.

40 מורה-נבוכים א פרקים ח, לה, נו. זו. ספר הישר ("לרבנו תם") שער ג "אין דבר אשר צריך להחביר לבורא יתברך, לא כח ולא חיים ולא חכמה ולא מציאות ולא אחדות כי הוא נעלם מכל אלה הכחות וכו'", ועיין שם שער ח. לקוטי הגר"א בסוף ספרא דצניעותא "סוד הצמצום". ובאר-יצחק ללקוטי הגר"א (ווארשא תרמ"ט) דף קכג: הכל מתחלק לג'. ביאורי-הגר"א תיקוני-זהר דף צא, ד"ה דאיהו, וע' שיעור קומה פרק א.

41 ע' מורה-נבוכים א פרק ה.

42 שמות ג, יד.

43 זהר משפטים קג.

44 ראש-השנה כא:

45 תהלים לו, י.

46 ע' זהר יתרו פה: